

CUPRINS

Cuvânt înainte (Gh. Vlăduțescu)/9

Aperto libro/13

Cadre de pornire/17

1. Fețele receptării

1.1. Complicitatea cu contextul/21

1.2. Generația 30 între dandysm și imperativul sintezei/34

2. Etica relației cu istoria și politica

2.1. Sensul unic al istoriei/42

2.2. De la strabismul gazetăriei la metafizica *louche*/53

3. Portretul gazetarului la tinerețe

3.1. „Făceți-ne loc!” – o cruciadă a colegienilor/70

3.2. Dandysm și „singurătate «comunitară»”/77

Actual și inactual: de la pretext la noumen/77

Insurecția de la *Ultima oră*/79

Tudor Arghezi „face literatură de conțopist”/82

G. Călinescu și „invazia adolescenților”/85

Julien Benda sau tragicul revoltat/95

ADSUM și inerția „domnișorului mulțumit”/102

3.3. Avaturile eului creștin/112

3.4. Vămile impurificării. Căderea în exces/133

„Jos problemele mari!”/133

Întoarcerea la subiect/143

Buna Vestire – un *service inutile*/155

4. Confiscat de gândirea speculativă

4.1. Fenomenologia întâlnirii cu logosul/169

4.2. Individ și restaurare morală/181

4.3. Recunoaștere travestită în Descartes/196

4.4. Lucian Blaga – singur printre filosofi/205

4.5. Un aristotelic viclean/213

4.6. Desprinderea de Kant/230

4.7. Împărțirea cu Goethe/246

4.8. O arheologie a rostirii filosofice/254

4.9. Despre raționalitatea slabă/265

5. Între mitul școlii și umbra catacombei

5.1. Cetate de scaun a filosofiei românești/282

5.2. Discipoli tineri sau donchișotism metafizic?/284

5.3. În căutarea paradigmei pierdute/287

5.4. Școala rămasă doar mit/292

- 5.5. Diagnosticul ascezei; liziera catacombei/297
- 5.6. De la dandysm la revolta metafizică/304

6. Epilog. Occident, Răsărit și Pălăniș

- 6.1. Vămile posterității/308
- 6.2. *Bye-bye* Occidentului/309
- 6.3. Desperat de zeflemeaua lui Caragiale/312
- 6.5. Un „anahoret la domiciliu”/316
- 6.6. O dispută inegală/318
- 6.7. Noica și ucenicii/320
- 6.8. Rangul imperial al ontologiei noiciene/326
- 6.9. Pe calea către universal/334

Bibliografie selectivă/342

Abstract/346

Résumé/352

Cuvânt înainte

Despre Constantin Noica s-a scris mult în anii din urmă, mai pe măsura lui și chiar împotriva firii sale, sau, dacă nu, pe lângă ea. Mai în nepotrivire cu modul de a fi în viață ca și în operă al filosofului îmi pare lauda nemăsurată, aceea care, până la urmă, paradoxal, aneantizează tocmai prin cuvintele mari articulate aiuritor într-o rea gramatică a superlativului.

Mai pe măsura crezului și a stilului, în viață și în filosofie, era (și este) să se scrie, prin el, în vederea a ceva. Poate că nici măcar expunerea didactică nu trebuie să fie o explicație a operei ca s-o înțeleagă alții. Scriitorul, în genere, ca și dascălul, nu se cuvine să-și disprețuiască partenerul (cititor, auditor) presupunându-l neînvățat și nepriceput. Cel ce scrie despre o filosofie sau despre o literatură încă mai mult riscă să ofenseze citind pentru celălalt, rezumând, laudând sau respingând.

În alt registru, la ce bună lauda, la ce și respingerea, la ce, pe scurt, dezvăluirea către celălalt a reacțiilor prime în fața operei? Nu vreau să spun că actul critic trebuie să fie impersonal. Nici însă nu este, dacă nu moral, atunci estetic, ca opera de aplicație să fie destructurată din prea multă personalizare. Prima regulă în hermeneutica textului pare a fi supunerea la obiect, ca următoarea să fie reconsiderarea în vederea a ceva. Mai cu seamă în hermeneutica textului filosofic, regula a doua este de viață și de moarte. Aceasta întrucât lectura (ca interpretare, ca primă interpretare) urmărește (trebuie s-o facă) retrasarea căilor, a mereu altora, care duc „faptul” la argument.

Orice filosofie în sine este un sistem de „fapte” istorice (teze, teme etc.). O hermeneutică „evenimentalistă” le identifică, poate, le rearticulează pentru mai ușoara înțelegere și le istoricizează. Necesară în parte sau numai în ordinea „primei navigații” (ori scufundări), cum zicea Platon. Jocul secund este însă altul, urmărind să pună în mișcare filosofemele în vederea altei reconstrucții. Astfel spus, hermeneutul trebuie să încerce (fie și ficționalist) capacitatea de a participa la alte înălțări a uneia, de aplicație. Altfel ce rost ar mai avea cunoașterea unei filosofii fără de recunoașterea ei: cum gândim cu un proiect sau altul?

Bănuiesc că fiecare filosof gândește, ca la suprema „reînviere” să „moară” într-o nouă creație, după felul de a fi al seminței (dacă apropierea nu ofensează). În urmărire, cine scrie despre un filosof sau despre altul, despre filosofia unuia ori a altuia cred că trebuie să țină seama de regula a doua, de aur, de îndată ce, cum zicea Noica însuși, conceptele sunt deschise. „Ideile unui sistem de filosofie sunt determinate: să le privim în nedeterminarea lor; problemele ei sunt închise, adică soluționate; să le deschidem din nou”¹.

---

¹ Vezi Constantin Noica, *Concepte deschise în istoria filosofiei la Descartes, Leibniz și Kant*, București: Editura Humanitas, 1995, p. 13.

Ion Dur este la a patra carte despre Noica; aceasta din urmă pe seama primelor trei, dar și mai mult. Nu neapărat pentru a fi mai cuprinzătoare, prin adăugiri, cu toate că acestea întregesc demersul; ea este însă altceva printr-o *reesențializare* menită să-i confere o individualitate tare. Și nu numai. Așa cum pornea scriind *Noica – între dandysm și mitul școlii* (1994), avea să persevereze, noul „portret” al gânditorului fiind acum încă mai deslușit și lămuritor pe măsura firii filosofului, aceea destăinuită în *Concepte deschise* ...

Ca primele trei, nici aceasta, de întregire, nu este o introducere, alta, la Noica. „Nu poți să «introduci» pe cineva în templu dacă anterior nu s-a inițiat pe cont propriu. Fiecare «așteaptă» (o așteptare, desigur, activă) să i se deschidă poarta cea strâmtă. Pe acolo te streкори, singur, dacă poți”².

„Elogiu al posibilului” – opera lui Noica, tot asemenea trebuie să fie și comentariul la el, cum precizează exegetul. Căci filosofia lui Noica este o lume posibilă: cititor sau scriitor în marginea ei, fiecare dintre cei ce se apleacă asupra-i trebuie să intre în jocul ei. Cu faptele de-a gata, încheiate, jocul se cam termină. Șansa mare a filosofiei (și filosofului) este acest joc al posibilului și cu ele. În jocul acesta, Noica se angaja de la început, „ucenicia” jucând-o în „gazetărie” chiar. N-a fost un „gazetar” cum sunt „profioniștii”. Gazetăria lui aduce cu „eseistica” montaigneană: scriitorul se punea mereu în alte situații pentru a experia în registru cât mai variat și a se întregi (neliniștitor) tot mai mult.

Gândul lui Ion Dur era și este de zile mari: poarta de intrare la operă este cea a operei, așa zicând, de bibliografie. Gazetăria este și ea una, poate, mai îngustă, dar și mai deschizătoare către „jocul posibilului” pe care-l înscenează gândirea speculativă.

Pe seama operei, Noica a fost „clasicizat” (și un pic omorât). Iar opera „a intrat în manualele școlare...”, a devenit obiect de examen de bacalaureat, de teze de doctorat”. S-a și scris despre ea, nu o dată „cu dezinvoltura unui *bavardaj de pique-nique* filosofard”³.

Considerarea „gazetăriei” poate să mai reducă din euforie și să trezească din „somnul dogmatic”, ademenitor, ea mărturisind „o dramă a eticului” și a „experierii”. Cale către „viața” omului, odată cu trecerea ei în umbra operei, ea a trecut în aceea de acces la „viața” operei. Ion Dur nu face o „biografie” a lui Noica, în tinerețe, prin gazetărie. Este și aceasta o lectură. Numai că în vederea unui scop minor. În genere, „viețile” filosofilor nu dau seamă și de filosofiele lor. Puține sunt acelea care trebuie interogate: viața lui Socrate, viața lui Pascal, viața lui Kierkegaard... În rest? Viața lui Aristotel este atâta de ștearsă încât parcă nici n-a fost vreodată. Asemenea și aceea a lui Thoma, a lui Kant ...

Biograficizmul face deliciul istoricilor literari care se ceartă, uneori, pe ziua de naștere. Poate că e bine așa, poate că nu. În „istoria” filosofiei însă are mai slabă căutare. E bine așa, nu e bine?

Dacă Ion Dur folosea biograficizatul gazetăria sau hipostaze ale metafizicii noiciene, scria o carte care ar fi plăcut prin insolitul și ineditul ei. Făcând însă din

---

² Vezi Ion Dur, *Între dandysm și mitul școlii*, București: Editura Eminescu, 1994, pp. 9-10.

³ Vezi Ion Dur, „Exordium”, *Noica. Vămile gazetăriei*, Iași: Editura Institutul European, 2009, p. 14.

ea un mijloc de a regândi *portretul căutătorului*, a scris una privitoare la treptele de formare sau *desăvârșire* a filosofului. Mai înainte de a se pune, speculativ, în situații, Noica nu le încerca, trăindu-le?!

Gh. VLĂDUȚESCU

Aperto libro

„Intrați pe poarta cea strâmtă. Căci largă este poarta,
lată este calea care duce la pierzare,
și mulți cei ce intră pe ea”

Evangelhia după Matei 7,13

Interesul meu pentru opera lui Constantin Noica are stadiile sale de evoluție progresivă. La început a fost *Noica – între dandysm și mitul școlii* (Eminescu, 1994), apoi *Noica. Portretul gazetarului la tinerețe* (Saeculum, 1999), iar cu un deceniu și ceva în urmă: *Noica. Vămile gazetăriei* (Institutul European, 2009). Un excurs care, odată cu expansiunea cercetării operei, și-a elasticizat granițele pe orizontală, dar, totodată, a devenit spornic în ceea ce privește profunzimea reflecției, printr-un du-te-vino între publicistica și filosofia lui Noica, o doime care, îndeosebi pentru perioada interbelică, exprimă natura duală a discursului exersat de gânditor.

Receptarea operei lui Noica a trecut astfel de la exerciții de admirație, când am fost preponderent *atașat* de ideile autorului (ca iedera care se cațără pe un stejar), la raționamente care cultivă un *patos al distanței* (Nietzsche), când m-am *detașat* mai mult de judecățile gânditorului – cel din urmă ni se pare un calificativ mai adecvat, căci, spre deosebire de filosof, gânditorul, zice Cioran, se *frecă* de viață. Și Noica a făcut acest lucru cu prisosință, chiar dacă, din autoscopia pe care și-a făcut-o, rezultă lipsa *determinațiilor*, dar nu și a celor pe care i le-a dat spiritul său creator, „atins adesea de aripa geniului”, cum crede Al. Paleologu.

Față de varianta din 2009, scriitura cărții mele a rămas oarecum aceeași, mai puțin unele accente semantice survenite între timp, dar și, pe alocuri, tendința productivă a unui fel de tautologie, grație căreia am privit și văzut aceleași idei-stăpân însă din unghiuri diferite, nu o dată complementare. Cititorul va sesiza astfel reluarea unor enunțuri și intarsirea lor într-un alt ansamblu ideatic.

Forma de față înseamnă, în acest fel, mai mult decât o diortosire: o reluare-revedere a celui din urmă Noica (2009), după cum este și o ediție îmbogățită cu unele studii elaborate între timp, venind mai cu seamă dinspre metafizica noiciană. Un Noica situat între două puncte cardinale ale operei sale: *publicistică*, pe de o parte, *gândire speculativă*, pe de alta, poli între care a făcut mai totdeauna (cu puține excepții) un pelerinaj, parcurgând spornic în acest mod treptele desăvârșirii sale. Cu precizarea că se cuvine să eludăm riscul supralicitării celor două sfere: ca și cei ce au analizat euforic Revoluția Franceză, exegeții

frenetici ai publicisticii și filosofiei noiciene pot să atingă performanța dispariției *textelor* ca atare sub lespețele *interpretărilor* luxuriante (analogia e împrumutată din Nietzsche).

*

Este evident că nu contează numărul cărților pe care le scrii despre cineva, căci nu asta vei fi întrebat la judecata de apoi a spiritului critic, ci – cum spune chiar Noica – „trebuie să spui ce ai scris în ele”. Chiar asta am făcut, în 1996, cu a doua mea carte despre Noica (era varianta tezei de doctorat pe care o voiam editată la Humanitas), prima exegeză care analiza gazetăria filosofului, carte pe care Gabriel Liiceanu nu a catadicsit să o citească pentru a vedea *ce am scris* în ea, respingând-o jenant de protocolar, simulând cumva povara excesivă a unui licean:

„Vă mulțumesc pentru încrederea pe care mi-o acordați cu atâta generozitate. Tocmai pentru că nu vreau să vă dezamăgesc însă, mă grăbesc să vă răspund că, date fiind împrejurările actuale, mă văd într-o imposibilitate absolută de a da curs rugăminții Dvs.: *o carte de densitatea celei pe care ați scris-o* nu poate fi parcursă în goană, și mai ales nu se pot formula observații și sugestii cât de cât pertinente pe colțul unei pagini. *Pentru o asemenea întreprindere, e nevoie de un răgaz pe care, vă rog să mă credeți, nu-l mai am.*

În ceea ce privește publicarea, lucrurile nu stau defel mai bine. Noica *însuși*, vreau să spun cărțile lui, au suferit în ultimul timp o scădere drastică a audienței, care este cu neputință să nu se repercuteze (chiar sport) asupra cărților *despre* el.

Cu regretul de a nu fi reușit măcar să vă spun ceva «cu folos» despre cartea pe care mi-ați trimis-o, rămân al Dvs., G. Liiceanu” (29 noiembrie 1996; ultimele două sublinieri sunt ale lui G.L.).

Nu voi adăuga decât că acest răspuns (care-mi confirma o presupuziție malițioasă) a fost precedat de altul în care se spunea: „În principiu, oferta ne interesează, dar nu putem lua o hotărâre în acest sens decât după ce primim manuscrisul” (17.10.1996).

Gabriel Liiceanu dixit! Quod erat demonstrandum!

*

Dacă silogismele critice din cartea de acum sunt sau nu valide și rezistă apăsării timpului, o va spune cel pe mâna căruia vor apuca să intre, nimeni altul decât *cititorul*, *cinstitorul* sau *cârtitorul* nostru, pentru a invoca tot un gând de-al lui Noica, de data aceasta „despre erată”, din *Jurnal filosofic*, fragment pe care-l reproducem integral din varii motive:

„Ce înduioșători sunt autorii aceștia, care-și închipuie că tot dezastrul vine de la înlocuirea unei virgule prin punct și virgulă. Îi vezi implorând pe cititor să considere că – și urmează date tehnice, n.n., I.D. –, ca și cum n-ar fi, în cărțile lor,

o rată mai adâncă. Dar ce sunt cărțile altceva decât acte de viață, în timp ce viața însăși e o însumare de gesturi ratate, o risipă de ratări, până ce, într-o zi, un singur gest, unul singur, obține ceva ce au aproximat toate celelalte. O, de-am putea atunci să ne înfățișăm înaintea ta și-a înfricoșatei tale judecăți, cititorule, cinstitorule, cârtitorule...” (1944, p. 123).

Finalmente, repetând ideea unui antic, vom mai spune, tot cu umilință creștină, că cine sapă după aur muncește mult și găsește puțin.

Sibiu, septembrie 2020

I.D.

Cadre de pornire

Figura spiritului creator noician e descifrată, în paginile care urmează, în posibilele sale manifestări situate între dandysmul tânărului gazetar (atitudine specifică generației lui Mircea Eliade), orgoliul ideatic al eseistului și mitul obsesiv al unei posibile școli filosofice. Pe de altă parte, vrem să indicăm determinațiile evoluției intelectuale pe care a cunoscut-o gânditorul Noica, de la manifestările sale publicistice sau revolta metafizică din cărțile perioadei interbelice, până la reflecția ontologică din deceniile opt și nouă ale veacului trecut.

Analizele noastre fac parte dintr-un demers mai amplu de cercetare a gândirii românești interbelice – și resemnificarea valorii ei –, un proces pe cât de necesar, pe atât de dificil. Este nevoie să refacem, azi, judecățile de valoare, înlăturând imixtiunea ideologicului din silogismele interpretării, să ocolim supralicitarea politicului atunci când abordăm operele celor din generația '30: Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Constantin Noica, Sandu Tudor, Ionel Jianu, Petre Țuțea ș.a.

Altfel spus, legăturile organice dintre text și context (la care se poate adăuga și subtextul) impun alte cerințe, iar operele ajunse în mâinile cititorului (*pro captu lectoris*) au șansa unui alt destin: recitate într-o altă cheie, exegeza e astfel despo-vărată de serviciile oricărui protocol deloc sporitor de sensuri. În acest sens, publicistica (îndeosebi cea interbelică) și, în egală măsură, metafizica lui Noica își vor adânci semnificațiile dacă vom surmonta opoziția dintre lectura politică și lectura filosofică, recurgând la o lectură dublă, una politic și filosofic inseparabilă, așa cum a procedat, bunăoară, Pierre Bourdieu cu opera lui Martin Heidegger.

Gazetăria de tinerețe a lui Constantin Noica – cea elaborată între 1927 și 1944, anul debutului gazetăresc și cel al editării *Jurnal-ului filosofic* – stă sub această zodie. Lecturile făcute unui atare segment de operă s-au dovedit tendențioase, atât în epocă, dar și în răstimpul de după 1989. Publicistul a fost despărțit de gânditor și situat într-o descendență politică predominant de dreapta (de interpreți plasați nu de puține ori în „stânga”), iar textele apărute în gazete au fost dislocate din întregul care le înstructurează și introduse, subiectiv, într-o altă rețea de semnificații.

Așa s-a scris în marginile operei lui Noica (dar mai puțin despre) de la Șerban Cioculescu¹, odată cu începutul anilor '30, și până la Radu Florian, cu un articol din *Era socialistă* (text care, dacă era produsul unei comenzi sociale, pune sub semnul

---

¹ Este cel care, se pare, a lansat calificativul de „trăirism”, o ironie superficială care nu și-ar mai fi avut vreun sens dacă tânărul critic ar fi citit și înțeles volumul lui Mircea Eliade, *Oceanografie* (1934), unde *autenticitatea* e (de)construită profund și detaliat; cum vom sublinia, tot Ș.C. i-a botezat pe generaționiști ca fiind „existențialiști”.

întrebării colaborarea dintre Noica și regimul totalitar), sau alți autori de dialoguri filoloide, dezvoltate cu dezinvoltura unui bavardaj de *pique-nique* filosofard.

Opera lui Noica se găsește de ceva vreme într-o situație insolită și paradoxală: a intrat în manualele școlare, unde statueta filosofului stă undeva într-o firidă a eseului, a devenit subiect de examen la bacalaureat, de teze de doctorat, dar editurile au promovat, parcimonios, studii aplicate, de referință asupra filosofului și gazetarului. Chiar și G. Liiceanu, am văzut, credea și spunea, în 1996, că volumele scrise de Noica sufereau „o scădere drastică a audienței” și că un atare efect „va fi cu neputință să nu se repercuteze (chiar sporit) asupra cărților *despre* el”. Numai că nedumerirea mea era și a rămas aceeași: care și câte cărți *despre* Noica?! Nu eludăm faptul că au apărut, în ultimii douăzeci de ani, cărți importante mai cu seamă despre ontologia noiciană, mai puțin despre gazetăria filosofului, cele două registre fiind treptele de desăvârșire a gânditorului².

Tocmai de aceea, excursul pe care-l propunem încearcă să umple un spațiu critic încă gol, cu excepția exegezei lui Sorin Lavric³. Lecturând într-un anume fel gazetăria lui Noica, putem identifica autorul într-un topos coerent și paradoxal prin armonia care-l organizează, intrinsec, pe mai multe falii ce se întrepătrund: 1) într-o etică a lui „nu” (ipostaza camusiana a dandy-ului, prin care, alături de alții, se desolidarizează de valorile bătrânilor, între care George Călinescu, Tudor Arghezi, Julien Brenda ș.a., dar își exprimă totodată și afinitățile (s)elective (Blaga, Motru, Ion Petrovici, Nae Ionescu, Stefan Lupașcu), laolaltă cu unele rezerve și accente; 2) un obsedant mit al Școlii, latent în adolescența filosofului și tot mai clar formulat până la *Jurnal filosofic* (1944); 3) descoperim apoi, ca într-un palimpsest, efigia eului creștin, la început discret hipostaziată, pentru ca, între 1940 (când Noica publică unicul număr din revista *Adsum*) și 1943 (când, la Cernăuți, participă la cele „Șapte zile de priveghere”) să ni se revele în fragilitatea ei gravă; nu e greu de sesizat că există la Noica o dramă a eticului, desfășurată între virtute, conștient practicată în adolescență, și virtuozitate (similară celei din dialogul platonice *Hippias minor*), cea care aduce – o spune Noica însuși în *Jurnal de idei* – căderea în păcatul orgoliului, al uscăciunii umane, al tehnicității; 4) istmul eului etic (strat de adâncime în care ființa creștină a lui Noica rămâne, în pofida curenților de suprafață, constantă) și, pe de altă parte, trădează o gândire *louche* (Pierre Bourdieu), una care privește într-o direcție și vede într-alta, un ciudat strabism al atitudinii morale sau, altfel spus, o soluție de rezervă pusă în scenă, în toată plenitudinea ei, odată cu colaborarea la *Buna Vestire*.

Textele publicate în oficiosul Mișcării Legionare constituie nu numai o vamă a impurificării prin politic, ci și o trădare a spiritualului în favoarea temporalului, atitudine pe care publicistul, în tinerețe, o blama atât de mult. Dar o atare gazetărie lipsită de perspective traduce, fără echivoc, o stare de angajare

---

² Vezi bibliografia cuprinzătoare alcătuită de Dan Iacob, *Sunetul Noica*. O antologie de autori, texte și teme legate viața și opera filosofului român, Roman: Editura Papirus Media, 2019, 380 p.; ea se adaugă celei și mai detaliate: Stan V. Cristea, *Constantin Noica. Repere bibliografice*, București: RCR Editorial, 2011, 551 p.

³ Vezi Sorin Lavric, *Noica și mișcarea legionară*, București: Editura Humanitas, 2007.

politică, survenită după ce Noica va trece, succesiv, prin ipostaza *sympathiei* față de legiune și cea de recunoaștere, în doctrina acesteia, a unor obsesii proprii.

Pentru judecarea acestei părți de publicistică, e nevoie, credem, de cât mai multă obiectivitate: să fie regândită aderarea la Mișcarea Legionară (validată, până nu demult, doar prin probe epistolare), după cum trebuie dată jos, pentru „expertize”, și masca publicisticii politice aplicată, rizibil, pe figura gânditorului, cel ce spera să se regăsească în ortodoxismul Legiunii, să lege – dar și să substituie – biserica din el cu agora celorlalți.

Exprimând oportunism față de împărăția Cezarului, cum ar spune Berdiaev, publicistica de la *Buna Vestire* (19 texte apărute între 8 septembrie 1940 și 6 octombrie 1940) nu poate fi receptată în afara unui filon al obsesiilor ce vin dinspre textele de tinerețe – de la meditațiile oricât de superficiale din *Credința*, din opul de debut *Mathesis sau bucuriile simple* (1934), din *De caelo* (1937) și din acea agonie creștină care e revista *Adsum*, și până la ispita reclusiunii spirituale ce își are puncte de sprijin în participarea lui Noica la cele „Șapte zile de priveghere” (Cernăuți, 1943), în continuarea discretă, prin pagina de jurnal, a acestei „rugăciuni a inimii”, precum și prin retragerea în catacombă, cum se va întâmpla, în anii din urmă ai vieții filosofului, la Schitul din Păltiniș, sub binecuvântarea mitropolitului Antonie Plămădeală.

Colaborarea la *Buna Vestire* ascunde însă o etică de interval, imaginea de soldat al unui crez legionar, după cum trădează absența unei viziuni sau a coerenței ideologice. Cu *Biblia* și *Pentru legionari* în locul, provizoriu, al cărților lui Platon, Kant, Hegel sau Descartes, răspândind poncifele unei ideologii de dreapta, Noica era, în articolele din oficiosul Mișcării Legionare, un reporter politic care îndeplinea un *service inutile*. Trebuie spus de pe acum că „doctrina” lui Noica din acest ziar exprima predominant idei uzuale, vehiculate în epocă de specialiști precum M. Polihroniade (cel ce l-ar fi convins pe Noica să adere la Legiune – e o variantă), Costin I. Murgescu, M. Mateescu ș.a.

Oricare ar fi ipotezele puse la lucru, una n-ar trebui să fie eludată: istmul moral al ființei lui Noica nu era integral distrus, el se putea proteja într-o nișă spirituală, cu semne tot mai evidente, după 1941, de căutare a unui echilibru spiritual, căci dacă Noica nu va fi fost, în sensul propriu al sintagmei, un om religios, cel ce a dorit să fie înmormântat lângă un Schit n-a slujit, niciodată, biserica și pare să nu se fi interesat de adevărurile acesteia. Iar dacă uneori a meditat asupra adevărurilor biblice, a făcut-o într-un fel din pridvorul bisericii, dar nu și din afara unei filosofii cristice, în orizontul căreia se pot formula silogisme critice importante despre unele dintre scrierile sale. Ceea ce a afirmat Noica despre Berdiaev, vom spune și noi în ceea ce-l privește: „Dacă sfârșește prin a se închina, nu e pentru că a crezut, ci pentru că a învățat să creadă”.

Un atare portret al gazetarului la tinerețe răzbate din articolele publicate în: *Ultima oră* (1928-1929), *Vremea* (1929-1938), *Acțiune și Reacțiune* (1929-1930), *Axa* (1932), *Dreapta* (1932-1933), *Credința* (1932-1934), *Universul literar* (1940). Fiind și acum, unele din ele, texte nereeditate încă, am folosit de multe ori calea citatului netrunchiat. E oportun însă ca prestațiile acestea publicistice să fie receptate prin legăturile lor intrinseci cu volumele *Mathesis sau bucuriile simple*

(1934), *De caelo. Încercare în jurul cunoașterii și individului* (1937), *Jurnal filosofic și Pagini despre sufletul românesc* (ambele din 1944), fiindcă endosmoza dintre ele este evidentă prin problematică și stil, dincolo de o abia perceptibilă logică evolutivă a gazetăriei văzute ca parte inseparabilă de întregul operei (un fel de *Omnium multitudo derivatur ab uno*).

O asemenea grilă e sugerată de Noica însuși, căci, de exemplu, cartea *Pagini despre sufletul românesc* este alcătuită exclusiv din texte publicate inițial în reviste, *De caelo* include, și ea, fragmente risipite în unele periodice, iar *Jurnal filosofic* constituie, în mare parte, crochiul nenumăratelor texte din gazete. O concluzie la care a ajuns de altfel și Marin Diaconu, cel ce se îngrijește de republicarea, în volum, a publicisticii, în care a sperat să descopere un „alt Jurnal de idei”, „chipul spiritual al lui Constantin Noica, spre a deveni Fața Filosofului”.

În pofida celor spuse, mai cu seamă după 1990, despre atitudinea filosofului de la Păltiniș față de regimul totalitar, opera lui Noica, publicistica și filosofia sa deopotrivă, stă aproape neclintită în fața criticii. La mai mult de un veac de la nașterea filosofului și la peste trei decenii de posteritate, e firesc să ne întrebăm dacă lucrarea de-o viață a celui mai important gânditor de după Bлага nu se cuvine să fie cercetată, dincolo de puerile presupuneri și coincidențe incitante și înșelătoare, *sine ira et studio*.